

Bijeenkomst 'buurtplatformen Zuidoost - bouwen aan krachtige buurten'

Onder motto's als 'de sociale basis', 'sociale infrastructuur' en 'participatie' gaat er steeds meer aandacht uit naar bewonersparticipatie. Hier zal een sterke preventieve werking en oplossend vermogen in schuil gaan. Het versterken van bewonersparticipatie staat in menig gemeente dan ook hoog op de agenda. Zo ook in Amsterdam. In dit kader vond er op 9 mei de bijeenkomst 'buurtplatformen Zuidoost - bouwen aan krachtige buurten' plaats. Het doel van de bijeenkomst was om met buurtplatformen en ambtenaren vanuit verschillende domeinen met- en van elkaar te leren over de samenwerking.

De plaatselijke buurtvereniging en haar clubhuis

Het event was georganiseerd door !WOON, de gemeente Amsterdam en de buurtplatformen en vond plaats in de CLT H-Buurt Clubhouse in de Bijlmer, een buurt die qua leefbaarheid achterblijft bij andere delen van de stad.¹ Dit clubgebouw huisvest het lokale buurtplatform. Zij tracht de buurt zelf een stem te geven in regels over onder meer toewijzingsbeleid en verduurzaming met als belangrijkste doel om de betaalbaarheid van woningen en buurtvoorzieningen te borgen, bijvoorbeeld door ze uit de markt te

¹ Een veel gebruikte indicatie hiervoor is het percentage minima dat in een stadsdeel woont. Deze is het hoogste in Amsterdam Zuid-Oost (waar de Bijlmer onder valt): 23 procent (zie [hier](#)). Ten opzichte van de rest van de Bijlmer, doet de H-buurt het mogelijk niet beter. In de H-buurt, G-buurt Noord en Holendrecht (een nauwere uitsplitsing werd niet gemaakt) leeft 20-35% van de bevolking van een minimuminkomen. Daarnaast zit 13-26% in de bijstand, en heeft 4-9% een betalingsachterstand (zie [hier](#)). Ook op andere sociaaleconomische factoren doet de H-buurt het niet beter dan andere wijken in Zuid-Oost. Zo is de gemiddeld WOZ-Waarde 214.000 euro in de D F en H Buurt (een nauwere uitsplitsing werd wederom niet gemaakt). Van de 99 onderscheiden wijken staat zij hiermee op plek 96. Alleen het bedrijventerrein Sloterdijk, het Westelijk Havengebied en Amstel III/ Bullewijk staan lager (zie [hier](#)). Toch wordt door de gemeente de sociale problematiek in de G-buurt en Holendrecht Noord-West vaak als ernstiger gezien (zie [hier](#)). In deze wijken is de ervaren overlast bijvoorbeeld wat groter.

halen (zie [hier](#)). Dit doet zij bijvoorbeeld door namens de bewoners met betrokken van de gemeente, zoals met de betreffende beleidsmaker en kwartiermaker, te praten.

Het clubhuis geeft me een warm gevoel, mede vanwege diens kleinschaligheid, groene omgeving en omdat het mij doet denken aan de voetbalkantine uit mijn jeugd. Het voelt ook als een plek dat wemelt van de idealistische initiatieven. Zo liggen er bij binnenkomst folders klaar voor gratis juridisch advies. Hiermee speelt men mede in op een terugtrekkende overheid die juridisch advies steeds minder lijkt te faciliteren.

Tegelijkertijd heeft het clubgebouw wat triests. Het was mogelijk in nog slechtere staat dan de voetbalkantine uit mijn jeugd, terwijl deze toch alweer twintig jaar geleden is gesloopt. Als in dergelijke gebouwen het fundament van onze sociale basis zetelt, dan is onze sociale basis misschien wel niet zo stevig.

Begrijpelijkwijjs staat het gebouw dan ook op de nominatie om gesloopt te worden. Wat er verder met de buurtvereniging moet gebeuren is nog onduidelijk en hier ging een gedeelte van de middag over. Maar daarover later meer.

De introductie

De aftrap van de dag werd verzorgd door een kleine oudere dame die ietwat voorovergebogen en leunend op haar wandelstok haar verhaal afstak. Ze voelde zich op het podium overduidelijk op haar gemak en sprak niet alleen helder, maar bracht ook de nodige humor in (o.a. over haar leeftijd). Ze werd hierbij vergezeld door Raphael; een betrokken ambtenaar van de gemeente die ik constant tegenkom op dergelijke bijeenkomsten en beter bekend staat als Raaf. Samen vormden ze een energierijk koppel. Zo stelden ze elkaar de nodige vragen die ze dan weer bereidwillig inkopten. Ze hadden het niet slecht gedaan op tv of bij een politieke partij. Hiermee symboliseerden ze de gewenste samenwerking tussen gemeente en burgers.

Het vervolg was aan Mirjam en Francis van !WOON. Een organisatie die bewoners ondersteunt, mede in het contact met de gemeente. Ook zij hadden duidelijk ervaring had met het voorzitten van dergelijke bijeenkomsten en brachten volop energie en humor in. Mooi om te zien was dat zij het overgrote gedeelte van de genodigden (een flinke zaal vol) leken te kennen. Zij legden nog eens de bedoeling van de middag uit, wat buurtplatformen zijn en gaven onder andere het woord aan de stadsdeelvoorzitter van de gemeente.

Ook gaven ze het woord aan Mike Brantjes, de informele kartrekker van de Hart van de K buurt. De hart van de K buurt is een buurtplatform dat al wat langer loopt en vaak naar voren wordt gehaald als succesvol buurtplatform. De belangrijkste tip van Mike voor andere buurtplatformen was om eerst te beginnen met samenwerken en daarna pas een juridisch jasje aan te trekken. Een tip die ik in vergelijkbare bewoordingen al eerder heb gehoord, maar me toch ook blijft bevreemden omdat meteen ook het juridische gedeelte erbij wordt gehaald. Het belang hiervan en andere professionele kenmerken blijft mij inziens schuren met een buurtinitiatief dat in principe vanuit alle bewoners moet kunnen komen. Een aspect waar nog de nodige keren op werd gereflecteerd gedurende de bijeenkomst.

Een reflectie op wat nodig is door Martin van der Maas

Een hoogtepunt van het programma vormde voor mij de lezing door Martin van der Maas. Hij is planoloog bij de gemeente Amsterdam en onder andere verantwoordelijk voor de omgevingsvisie. Zijn lezing was niet alleen interessant, maar straalde ook de nodige autoriteit uit. Zo gaf hij aan dat de omgevingsvisie mede 'van zijn hand' was en gaf hij aan dat hij 'ook wel een bepaalde positie had'.

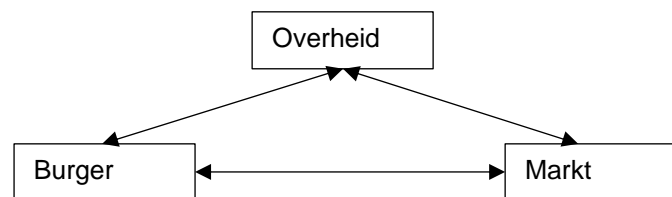
Hoewel Amsterdam het imago heeft om heel progressief te zijn en voorop te lopen constateerde Martin dat de gemeente nog veel werkt dient te verzetten om burgerinitiatieven volop te laten bloeien. Andere

gemeenten zouden verder zijn. Als voorbeeld gaf hij de gemeente Den Helder, waar hij eerder werkzaam was. Zo zaten in Den Helder vertegenwoordigers van burgerinitiatieven al in de jaren 2000 in sollicitatiecommissies van de gemeente. Iets waar nu nog veel gesteggel over is in Amsterdam. Mogelijk loopt Amsterdam, aldus Martin, wat achter vanwege diens grootte waardoor het moeilijker is om alle burgers te betrekken.

Misschien wel de belangrijkste les van Martin, en waar ik het volop mee eens ben, was dat de ondersteuning van burgerinitiatieven een lange historie kent waar we veel van kunnen leren. In de jaren 70 was er bijvoorbeeld volop aandacht voor en waren we, aldus Martin, misschien wel verder. Later hebben, zo legde Martin uit, in de driehoek burger, overheid en markt, de overheid en markt meer macht naar zich toe getrokken en is er meer georganiseerd vanuit de samenwerking tussen overheid en markt. De privatisering van allerlei publiek voorzieningen, zoals de post en spoorwegen, en de bijbehorende marktwerking past in deze trend. Nu is het, aldus Martin, weer de tijd om de burger weer meer zeggenschap te geven. Zeker in een grote stad als Amsterdam is dit relevant, die bijvoorbeeld recent nog als 'te regentesk' is bestempeld door de Ombudsman.

Overigens weten we uit de literatuur dat het hierbij niet zozeer helpt als de overheid zich terugtrekt met het idee om de burger ruimte te geven, een idee dat in de Nederlandse historie vaak terugkomt, en in de literatuur bekend staat als de crowding-out hypothese. In tegenstelling hiertoe laat de literatuur vrijwel consequent zien dat de overheid burgers en burgerparticipatie dient te faciliteren om deze tot bloei te laten komen.² Te denken valt aan een positieve grondhouding vanuit de overheid, het subsidiëren van mediërende partijen en het ondersteunen van burgers doormiddel van bijvoorbeeld uitkeringen zodat zij de mogelijkheid hebben om te participeren.

Figuur 1. De driehoek 'burger, overheid, markt'

Bron: presentatie Martin

Om het belang van meer buurtparticipatie te illustreren stelde Martin twee vragen. Als eerste liet hij een straat zien met een aantal bloembakken voor de huizen en vroeg wie het gevoel had hier als buurtbewoners invloed op te hebben. Opmerkelijk weinig handen gingen de lucht in. Zelfs minder dan Martin had verwacht. De meeste mensen in de zaal hadden dus zelfs niet de overtuiging dat ze hier binnen de gemeente Amsterdam invloed op kunnen hebben. Daarna toonde Martin een plaatje van een groot nieuwbouwproject van, zo zag het eruit, een kantoor. Vervolgens stelde hij weer dezelfde vraag aan het publiek. Nu stak bijna niemand de hand in de lucht. Hier had dus bijna niemand het idee om enige invloed op uit te kunnen oefenen. Dit had Martin dan wel weer verwacht en gaf gekscherend aan dat de personen die hun hand opstaken 'wel directeurs moesten zijn'. Na deze opmerking vertrok mijn gezicht toch ietwat.... Ik had namelijk ook mijn vinger opgestoken.

Concreter benoemde Martin tot slot vijf punten waarom hij geloofde in buurtplatforms. Deze waren:

- Een voet tussen de deur bij grote projecten.
- Meer diversiteit aan perspectieven.
- Overzicht voor projectleiders.
- Meer buurtbetrokkenheid.

² Zie bijvoorbeeld Otero et al. 2023 (differences in access to social capital across countries) en Visser et al. 2018. (The crowding in hypothesis revisited).

- Een kleinere kloof tussen samenleving en overheid.

Hierop kwam de vraag uit het publiek of de gemeente Amsterdam er ook in geloofde. Een vraag die ik (helaas) toch nog te vaak haar bij dergelijke bijeenkomsten. Martin antwoorde gelukkig dat de gemeente er wel degelijk in geloofde. Zoals hij aangaf:

“Ik wel. Maar ik heb ook een bepaalde positie en pet op. Het staat bovendien ook in omgevingsvisie en is door de raad vastgesteld.”

Tips voor de H buurt

Na een korte pauze gingen we in vier verschillende groepen uiteen waarbij elke groep te maken had met een andere buurt. Zelf sloot ik uit interesse aan bij de H-buurt.

Tijdens de sessies zaten we met ongeveer 15 personen in een cirkel. Het gesprek werd gemodereerd door iemand van !WOON, en daarnaast waren er voornamelijk bewoners en ambtenaren aanwezig. We zouden het gaan hebben over een casus die werd ingebracht door Dieuwer, de vertegenwoordiger van het plaatselijke buurtplatform. Dit buurtplatform is nog maar relatief recent opgezet, maar heeft desondanks al ongeveer 100 leden. Het aantal (zeer) actieve leden is echter nog beperkt, en men heeft ook nog geen kartrekker zoals Mike Brantjes van de K-buurt. Vandaar dat men Dieuwer ook heeft ingehuurd om te helpen bij de organisatie.

Misschien wel de grootste uitdaging is echter, en hier ging de casus over, om effectief met de gemeente samen te werken en bijvoorbeeld invloed te hebben op de vele vernieuwingen en projecten in de buurt, waaronder de sloop van het clubhuis. Ondanks vele gesprekken van Dieuwer met de gemeente, bleef het hier vaak nog steken.

Wat bijdroeg aan het verstevigen van de samenwerking was de opkomst vanuit de gemeente. Onder ander de gebiedsmakelaar was aanwezig en de projectmanager die verantwoordelijke was voor de vernieuwing in de H buurt. Het werd dus helder tot wie buurtbewoners zich kunnen wenden als ze vragen hebben. Een belangrijke winst van deze meeting.

Desondanks verliep het gesprek niet helemaal soepel en ‘ontbrak de energie’ zoals Dieuwer later zou aangeven bij de plenaire terugkoppeling. Diverse factoren speelden hierbij een rol. Het duurde onder andere (te) lang voordat het duidelijk was waar de casus over ging en wat de bedoeling van de sessie was. Dit kwam mede door de lange introductie van Dieuwer, maar bijvoorbeeld ook door de gebiedsmakelaar die al snel vroeg naar de representativiteit van het buurtplatform waardoor het gesprek hier enigszins (en naar later bleek onterecht) naartoe werd getrokken. Hoewel de moderator dit constateerde en probeerde bij te sturen was het een moeizaam proces om bij de juiste vraagstelling te komen. Met elkaar lukte het dus maar moeizaam om het gesprek de juiste kant op te sturen. In zekere zin illustreerde dit hoe moeilijk het kan zijn om tot een effectieve samenwerking te komen, ook al hebben alle betrokkenen een positieve insteek.

Ondanks de stroeve conversatie kwamen we toch tot drie goede tips voor het buurtplatform:

1. Een locatie
2. Personen (zowel burgers als ambtenaren) in hun kracht zetten
3. Professionele ondersteuning

De eerste tip was hierbij het concreetst en mogelijk het makkelijkste te realiseren. Positief hierbij was dat de projectmanager van de gemeente meteen vroeg hoe dit gerealiseerd kon worden en of dit bijvoorbeeld ook in een buurthuis kon worden ondergebracht. Er lijkt dus zeker de bereidwilligheid vanuit de gemeente om het platform direct te ondersteunen.

Wat ik persoonlijk nog miste is om dieper in te gaan hoe het gesprek met de gemeente vorm kan worden gegeven. Effectief beleid bijsturen is namelijk lastig. Het vergt onder andere om de gemeente te kennen, het proces waarin een plan zich bevindt te herkennen (en te begrijpen wat dus nog wel en niet kan worden aangepast) en om goed te kunnen aangeven wat men dan anders wil en hoe men dat wil vormgeven. Dit laatste is misschien wel het lastigste omdat dit idealiter ook vraagt om juridische en bouwtechnische kennis. Kennis die zeker in kwetsbare wijken maar beperkt aanwezig is. Het is dan ook een hele uitdaging om de bewoners hierin te horen en ondersteunen.

Een eigen reflectie

Na de plenaire terugkoppeling ging ik dan ook voldaan naar huis. Ik had het gevoel dat alle betrokkenen elkaar weer beter hebben leren kennen en dat er ook concrete punten ter verbetering naar voren waren gekomen, bijvoorbeeld het faciliteren van een aparte locatie voor buurtplatformen. Bovendien was ik wederom geïnspireerd. Ik realiseerde nog maar eens hoeveel kennis en kunde er aanwezig is rond buurtinitiatieven, zowel bij bewoners, ambtenaren en andere betrokken professionals. Tegelijkertijd realiseerde ik me hoe moeilijk het is om als buurtorganisatie goed te werken, om met hen samen te werken en goed te ondersteunen.

Wat me ook bijbleef is hoeveel vragen er nog heersen rond buurtinitiatieven en hoe vaak min of meer dezelfde vragen naar voren blijven komen, bijvoorbeeld hoe een jong platform beter kan samenwerken met de gemeente. Zoals Martin al terecht aangaf kunnen we hierbij veel leren van het verleden en de al aanwezig kennis. Ik zou deze observatie echter willen aanvullen met het gegeven dat we ook heel veel kunnen leren met alle initiatieven die nu al bezig zijn. Zo zal het mogelijk al aanzienlijk helpen om best-practices op te halen bij alle betrokken partijen en gemene delers eruit te destilleren, maar ook om nieuwe initiatieven zoals de H-buurt nader te volgen.